

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep.
0030 Oslo

e-post: postmottak@kud.dep.no

Oslo, 25. januar 2013

Deres ref.: 11/673

HØRING – ENDRINGER I LOV OM AVLEVERINGSPLIKT FOR ALLMENT TILGJENGELEGE DOKUMENT

Vi viser til departementets brev av 10. desember 2012 om ovennevnte. Den norske Forfatterforening har følgende kommentarer som bør leses ut fra at vi har hatt utgitte litterære verk i tankene.

Generelt:

Vi finner grunn til å påpeke at de gode formålene bak pliktavleveringsloven må avveies mer inngående opp mot opphavsmannens legitime rett til å høste inntekter fra bruken av sitt verk. I den grad verket i digital form er allment tilgjengelig i handel eller i bibliotek, fremstår behovet for å lisensiere bruk av det pliktavleverte som fraværende. Det hadde vært ønskelig om departementet i sine motiver kunne kommentere nærmere i hvilken grad den begrensede tilgjengeliggjøring av det pliktavleverte (til forskning og dokumentasjon) skal kunne skje fordi det skal være lettvinnt for bruker, eller om hjemmelen kun skal dekke de tilfeller der slik tilgang er helt nødvendig fordi det pliktavleverte er det eneste tilgjengelige kildemateriale i digital utgave.

Til Høringsnotatets pkt 4.2:

I den grad forskning og dokumentasjon skal tilgodeses med tilgang til pliktavlevert materiale, bør dette begrunnes i at materialet ikke er digitalt tilgjengelig gjennom ordinære kilder som bokhandel eller folkebibliotek. Nasjonalbibliotekets (NB) primæroppgave bør her være å oppbevare dokumenter med tanke på ettertiden, og den situasjon at disse ikke finnes digitalt tilgjengelig noe annet sted. Dersom forskere faktisk kan få digital tilgang til materiale via ordinære tilbydere, som bokhandel eller bibliotek, mener vi at pliktavleveringslovens formål ikke strekker seg så langt at NB uten videre skal gi gratis tilgang til sitt digitaliserte materiale "utelukkende" med henvisning til at bruken er studie- eller forskningsformål. Én av følgene av den "allmenne digitaliseringen" er at for eksempel bøker ikke lenger vil være utsolgt, men lett tilgjengelig utenfor bibliotek- og arkivsfæren. Dette kunne med fordel ha vært mer tydelig i departementets drøftelse av tilgang til pliktavlevert materiale, noe som fortsatt bør være et unntak som ikke bare begrunnes i et godt formål, men også ut fra om materialet allerede er allment tilgjengelig.

Det synes å være et forsvinnende lite behov for et generelt unntak som åpner for bruk av pliktavleverte bøker, så lenge disse finnes digitalt tilgjengelig i handel eller på folkebibliotek.

Nasjonalbiblioteket har hjemmel i forskrift til åvl § 1-3 tredje ledd til å fremstille digitale eksemplar av bl.a. pliktavleverte åndsverk for ”konserverings- og sikringsformål”. Dette er et nødvendig unntak fra opphavsmannens enerett, men formålet er her et annet enn pliktavleveringslovens formål. Vi forstår ”konserverings- og sikringsformål” som langt snevrere enn forskning og dokumentasjon, og ber om at departementet kommenterer denne ulikheten mellom åndsverklovens forskrift og pliktavleveringsloven med tanke på å unngå uhjemlet eksemplarfremstilling og bruk av pliktavlevert materiale ut fra de ulike reglers formål og anvendelsesområde.

Den skisserte endring i forskriften til åndsverkloven for å tilrettelegge for språkbank og språkteknologisk forskning synes fornuftig forutsatt at dette er begrenset til arbeidet med språkstrukturer. Det er viktig at dette unntaket ikke innebærer bruk hvor tekstene kan identifiseres.

Til Høringsnotatets pkt 6.2

Som en fortsettelse av vårt siste avsnitt, kan det nevnes at Nasjonalbiblioteket (NB), ut fra de relevante bestemmelsers formål, ikke uten videre kan gi forskere tilgang til en digital kopi som er tatt med hjemmel i åvl forskrift § 1-3, altså en kopi ”til konserverings- og sikringsformål”.

Det er heller ikke uten videre naturlig at det skal kunne gis syv lisenser slik at syv personer skal ha samtidig tilgang til dokumentet. Begrunnelsen om at tallet syv korresponderer med det pliktavleverte er ikke helt dekkende hva gjelder tilgang til bruk, jf forskrift av 1990-05-25 nr 4696 til pliktavleveringsloven. Her fremgår det at ett eksemplar er sikringseksemplar (til bevaring), ett eksemplar er brukseksemplar i NB i Oslo, de neste fire eksemplar går til universitetsbibliotekene. Ett eksemplar er NBs fjernlåns-eksemplar. Vi synes den faktiske begrensning som ligger i det fysiske, burde være rettleidende også for omfanget av digital tilgang som fjernlån.

Det er dessuten viktig at digital tilgang til pliktavlevert materiale tilbys slik at det bare er én bruker som kan ha tilgang av gangen. Dersom en åpner for samtidig bruk av en lisens, vil det verken være mulig å begrense eller kontrollere omfanget av bruken eller antall brukere. En slik situasjon må unngås.

Forfatterforeningen vil for øvrig gi sin tilslutning til høringsuttalelsen fra Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere.

Vi setter pris på at forslag til forskriftsendringer vil bli sendt på egen høring.

Vennlig hilsen
Den norske Forfatterforening

Mette Møller (sign.)
generalsekretær